

Suomen Fysioterapeutit ry
toimisto@suomenfysioterapeutit.fi

Eduskunta
Sosiaali- ja terveysvaliokunta
StV@eduskunta.fi

Suomen Fysioterapeutit - Finlands Fysioterapeuter ry:n asiantuntijalausunto 5.3.2021

Asia: HE 241/2020 hallituksen esitys eduskunnalle hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi.

Teema: kuulemisen erityisteemana on henkilöstön asema uudistuksessa.

Kiitämme mahdollisuudesta antaa asiantuntijalausunto ko. asiaan. Tärkeää on, että sosiaali- ja terveydenhuollon uudistamisessa edetään ripeästi kansalaisten laadukkaiden palveluiden turvaamiseksi Suomessa muuttuvassa toimintaympäristössä. Nostamme esille seuraavat keskeisimmät asiat fysioterapian ja kuntoutuksen näkökulmasta.

Fysioterapiahenkilöstön asema muutoksessa

Julkisen perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon tehtävissä työskentelee noin 3400 fysioterapeuttia. Fysioterapeutit ovat keskeinen sosiaali- ja terveydenhuollon ammattiryhmä, jotka edistävät asiakkaan terveyttä, liikkumista sekä toiminta- ja työkykyä. Fysioterapiasta on vahvaa tieteellistä näyttöä. Julkisella sektorilla on hyviä toimintamalleja, jotka tulee ottaa käyttöön kaikilla hyvinvointialueilla. Esimerkkejä hyväksi havaituista toimintamalleista ovat fysioterapeutin suoravastaanotto tuki- ja liikuntaelinoireisille, kotikuntoutus ikääntyneille ja fysioterapeutit koulu- ja opiskelijaterveydenhuollossa. Fysioterapian ja koko lääkinnällisen kuntoutuksen resurssit ovat tällä hetkellä riittämättömät kansalaisten tarpeeseen nähden. Voimavaroja vahvistamalla on mahdollisuus luoda merkittäviä suoria ja epäsuoria säästöjä sekä sosiaali- että terveydenhuollon kuluihin. Suomessa fysioterapeutteja on määrällisesti paljon ja tämä osaamisresurssi on syytä hyödyntää palkkaamalla heitä lisää julkiselle sektorille.

Julkisen sektorin fysioterapiahenkilöstö siirtyy uudistuksessa hyvinvointialueiden palvelukseen liikkeenluovutuksen periaatteiden mukaisesti

(voimaannpanolaki 17 §). Tämän jälkeen työsuhteen ehtoja voidaan muuttaa yt-neuvottelujen kautta tuotannollis-taloudellisista syistä palveluita uudelleen järjesteltäessä. Sote-uudistuksen lainsäädännön ei tulisi aiheuttaa kohtuuttomia muutoksia työsuhteiden ehtoihin. Matalapalkkaisella ja naisvaltaisella sote-alalla korostuvat työn ja perhe-elämän yhdistämisen haasteet, joten uudistuksessa tulee huomioida työelämän tasa-arvo.

Sote-uudistuksen vaikutus työsuhteen ehtoihin on erilainen eri ammateissa. Fysioterapeuttien työ saattaa muuttua monella tavalla: työpaikan sijainti voi muuttua (työpisteet koko maakunnan alueella), työajat voivat muuttua (ilta- ja viikonlopputyö) ja työn tekemisen tavat voivat muuttua (liikkuvat palvelut, kotipalvelut, etäkuntoutus, palvelujen keskittäminen). Palvelukokonaisuuksien uudistamisessa ja hoito- ja kuntoutusketjujen suunnittelussa ja rakentamisessa tulee olla mukana fysioterapian ammattialakohtainen edustus, että fysioterapeuttien osaaminen tulee hyödynnettyä.

Hyvinvointialueille siirtyvien työntekijöiden työsuhteiden ehtojen harmonisointi on muutoksen keskeinen asia. Harmonisointi tulee toteuttaa valtakunnallisella tasolla henkilöstön kohdalla yhdenvertaisesti. Toimeenpanolain säädöksiin tulee linjata palkan harmonisoinnin taso ja aikataulu. Tämä parantaa myös muutoksen kustannusarvioiden täsmällisyyttä.

Esityksessä ja voimaannpanolaissa ei ole riittävästi huomioitu henkilöstön hyvinvoinnin turvaamista. Riittävä ja moniammatillinen johtamisresurssi, hyvä henkilöstöjohtaminen, läpinäkyvä viestintä sekä näiden tekijöiden myötä saavutettava henkilöstön hyvinvointi on turvattava. Tämä on oleellista myös välttämättömän palvelutuotannon turvaamiseksi siirtymätilanteessa ja sen jälkeen. Henkilöstö tulee ottaa vahvasti mukaan uusien toimintojen suunnitteluun ja muutoksen vaikutuksia esim. työhyvinvointiin tulee arvioida osana muutosprosessia. Lainsäädännössä määritetystä työntekijöiden työsuojelusta, työturvallisuudesta ja työterveydestä tulee huolehtia erityisen hyvin sekä muutoksen aikana että sen jälkeen.

Valtakunnallisia asiantuntijaorganisaatioita, kuten Työterveyslaitosta, Työturvallisuuslaitosta, Terveystieteiden- ja hyvinvoinnin laitosta ja työeläkeyhtiöitä, tulee hyödyntää täysimääräisesti muutoksen aikana.

Lääkinnällisen kuntoutuksen ostopalvelujen hankinnat ja kilpailutus palveluntuottajina toimivien pk-yritysten näkökulmasta.

Fysioterapia-alan palveluja tuotetaan merkittävästi pienissä ja keskisuurissa yrityksissä (ml. itsenäiset ammatinharjoittajat). Tämä näkyy erityisesti lääkinällisen kuntoutuksen syvällistä erikoisosaamista vaativissa terapiapalveluissa, kuten lasten ja aikuisten neurologinen fysioterapia, joita julkinen sektori hankkii ostopalveluna. Pk-yritysten toimintaedellytykset tulee varmistaa uudistuksessa siten, että niillä on mahdollisuudet pitkäjänteiseen sote-palveluiden tuottamiseen ja kehittämiseen.

Ostopalveluiden toteuttamisessa (järjestämislaki 12 §) tulee huomioida hankintalain kaikki mahdollisuudet, palveluiden käyttäjien valinnanvapauden toteutuminen ja yksityisesti tuotettujen palveluiden laadun painottaminen hankinnoissa. Kilpailutusten sijaan tulee kehittää vaihtoehtoisia palveluiden hankintatapoja, vrt. esim. Kelan suunnittelema rekisteröitymismenettely, jotka mahdollistavat pitkäjänteisen yritystoiminnan kehittämisen, asiakkaiden valinnanvapauden, alueellisen tarjonnan säilymisen ja toimivan kilpailun yritysten kesken.

PK-yrityksiltä ja itsensä työllistäjiltä hankittujen sote-palveluiden käytännöt tulee määritellä selkeämmin, esimerkiksi hankintalain tulkinnan osalta. Palvelusetelijärjestelmä tulee uudistaa siten, että se tukee sujuvaa, kestäväää ja pitkäjänteistä palvelujen hankintaa. Esiteksen mukaan palveluiden ulkoistamisen käytännöistä sovitaan ja palvelusetelilainsäädäntö uudistetaan vasta myöhemmin. Palvelusetelilaki tulee kokonaisuudessaan uudistaa jo sote-uudistuksen ensivaiheessa, jotta hankintojen suunnittelu onnistuu tarkoituksenmukaisesti. Nykyinen palvelusetelilaki ei sovi kuntoutuspalveluiden hankintaan.

Yksityistä palveluntuottajaa koskevat vaatimukset (järjestämislaki 13 §) on laadittu suurten toimintayksiköiden näkökulmasta. Lainsäädännössä tulee varmistaa, että pienillä ja keskisuurilla yrityksillä on mahdollisuus harjoittaa terveydenhuollon yritystoimintaa ilman kohtuuttomia vaatimuksia ja lupamenettelyjä (säätelytaakka).

PK-yritysten ja itsenäisten ammatinharjoittajien tulee olla mahdollista toimia jatkossakin ilman suurten yritysten alaista alihankkija-asemaa, joka tulee huomioida myös ostopalveluiden hankinnassa.

Ennaltaehkäisevään toimintaan tulee panostaa peruspalveluita vahvistamalla

Nykyinen sote-esitys ei luo riittäviä edellytyksiä resurssien kohdentamiseen ennaltaehkäisevään toimintaan. Ennaltaehkäisevälle työlle tulee luoda korvamerkitty rahoitus ja riittävät taloudelliset kannustimet, jotta sekä hyvinvointialueet että kunnat tekevät tivistä yhteistyötä ja kohdentavat voimavarojaan sairauksien ja vammojen ehkäisyyn. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen osalta vastuunjaokoa tulee vielä selkeyttää ja terveyden edistämistyön riittävä osaaminen kunnissa on varmistettava.

Toimivat ennaltaehkäisevät peruspalvelut edellyttävät aidosti moniammatillista yhteistyötä. Asiakaskeskeisyys on tärkeää ottaa käyttöön palveluja rakennettaessa. Asiakkaiden tulee ohjautua tarpeen mukaisesti oikeille sote-alan ammattilaisille oikeaan aikaan. Hyvänä kustannustehokkaana esimerkkinä on fysioterapeutin suoravastaanotto, joka nopeuttaa asiakkaiden hoitoon pääsyä ja vapauttaa yleislääkäreitä muiden asiakasryhmien hoitoon.

Byrokratian ja sotealan eri ammattiryhmien välisen hierarkian purkaminen rakenteita uudistamalla ja joustavuutta lisäämällä mahdollistavat eri ammattiryhmien ydinosaamisen täysimääräisen hyödyntämisen. Sote-uudistus edellyttää kaikilta ammattilaisilta toimintatapojen muutosta. Sote-järjestelmien valmisteluryhmissä tulee olla edustus kaikista sote-alan ammattiryhmistä. Rakenteita ei tule uudistaa pelkästään esimiesjohtoisesti, erityisesti perustason tehtävien suunnittelussa henkilöstöedustus on välttämätön.

Kuntoutuksen kiinnittyminen sote-uudistukseen

Kuntoutusjärjestelmän uudistaminen ei näy sote-uudistusehdotuksessa. Nykyinen kuntoutusjärjestelmä rakentuu monikanavarahoituksen ja usean sellaisen lain varaan, jota sote-uudistuksessa ei ole huomioitu. Esimerkiksi ehdotuksesta ei ilmene mikä on Kelan rooli uudessa sote-järjestelmässä. STM:ssä käynnistetty kuntoutuksen kokonaisuudistus tulee toteuttaa suunnitellusti osana sote-uudistusta, jolloin kuntoutuspalvelut on mahdollista yhdistää toimivaksi osaksi kokonaisuutta.

Helsingissä 5.3.2021

Suomen Fysioterapeutit -Finlands Fysioterapeuter ry

Tiina Mäkinen
puheenjohtaja
tiina.makinen@suomenfysioterapeutit.fi

Katri Partanen
kehittämisasiantuntija
katri.partanen@suomenfysioterapeutit.fi